

Nefndasvið Alþingis
nefndasvid@althingi.is

Frumvarp til laga um Farsýsluna, stjórnsýslustofnun samgöngumála

Mál nr. 272 2012

Frumvarp til laga um Vegagerðina, framkvæmdastofnun samgöngumála

Mál nr. 273 2012

Umsögn Samtaka um betri byggð

Um mál nr. 272 2012:

Samtök um betri byggð telja að í frumvarpi til laga um Farsýsluna (FAR) leynist umtalsverð hættu á því að gagnsæi í stjórnsýslu samgöngumála geti minnkað verulega frá því, sem verið hefur. Samtökin telja að reynslan af hliðstæðri breytingu þegar samgönguráðuneytið var lagt niður og samgöngumál flutt í innanríkisráðuneytið styðji þessar efasemdir.

Um mál nr. 273 2012:

Samtök um betri byggð telja að í frumvarpi til laga um Vegagerðina (VEG) felist engin þau nýmæli eða breytingar, sem gætu verið til batnaðar frá því sem verið hefur um vegagerð í og við þéttbýlið á höfuðborgarsvæðinu. Samtökin gera því eftirfarandi tillögu:

1.1 Sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu myndi byggðasamlag, sem hafi í sameiningu umsjón með stofnbrautum og öðrum vegum, sem Vegagerðin sér um nú, innan sveitarfélagamarka sinna: að miðjum Hvalfjarðargöngum, á Sandskeið og suður fyrir Straum. Þau beri faglega og fjárhagslega ábyrgð á skipulagi, hönnun, byggingu, viðhaldi og rekstri stofnbrautarmannvirkja á svæðinu. Í þessu skyni verði komið á fót sérstöku byggðasamlagi. 50% af tekjum af akandi umferð (vegafé) á landinu renni til nýframkvæmda þar. Aðsemi ráði forgangsröðun framkvæmda.

1.2 Ný stofnun eða byggðasamlag, sem staðsett verði á Akureyri, hafi umsjón með stofnbrautu og öðrum vegum, sem Vegagerðin sér um nú um á Íslandi, þ.e.s. utan marka sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu. Þessi nýja stofnun beri faglega og fjárhagslega ábyrgð á skipulagi, hönnun, byggingu, viðhaldi og rekstri stofnbrautarmannvirkja á því svæði. 50% af

tekjum af akandi umferð (vegafé) á landinu renni til nýframkvæmda þar. Arðsemi ráði forgangsröðun framkvæmda.

2.0 RÖKSTUÐNINGUR:

2.1 Betri nýting fjármuna - Samtök um betri byggð telja víst að almenna reglan um minni fjarlægð milli ákvarðanatöku og neytanda auki kostnaðarvitund, ábyrgð, gæði og skilvirkni í sjálfu sér.

Helstu sparnaðarmöguleikar á höfuðborgarsvæðinu felast í sameiningu rekstrareininga, í samræmingu á skipulagi, forgangsröðun, tímasetningu og tilhögun framkvæmda og í hagstæðari samningum við verktaka og birgja um uppbyggingu, viðhald og rekstur umferðarmannvirkja.

2.3 Betri lausnir í umferðarskipulagi þéttbýlis - Ljóst er að sameiginleg Vegamálastofnun verður mun betur í stakk búin en núverandi ósamstæður hópur veghaldarar (8 sveitarfélög og Vegagerðin) til að sérhæfa sig í þeim umferðarlausnum, sem hæfa höfuðborg Íslands á 21. öld. Fjölmörg, nýleg umferðarmannvirki og áætlanir á höfuðborgarsvæðinu sýna svo ekki verður um villst að ekki verður haldið lengra á núverandi braut.

2.4 Jákvæð áhrif á heildarskipulag höfuðborgarsvæðisins - Þó sameining sveitarfélaganna sé ekki á döfinni nú hefur samvinna þeirra færst á nýtt stig, t.d. með sameiginlegu svæðisskipulagi. Á næstu áratugum þarf að leggja amk 100 milljarða króna í nýjar stofnbrautir og önnur meiri háttar umferðarmannvirki á höfuðborgarsvæðinu og er mikils um vert að þeim fjármunum verði vel varið. Samtök um betri byggð telja að fullt forræði sveitarfélaganna yfir stofnbrautunum sé mikilvæg forsenda þess að unnt verði að stemma stigu við neikvæðum áhrifum af vítahring bílasamfélagsins og að stöðva megi stjórnlausa útpenslu byggðarinnar og auka skilvirkni og umferðaröryggi.

2.5 Réttlátari skipting framkvæmdafjár - Höfuðborgarbúar, sem eru nú um 64% landsmanna, geta ekki búið við það lengur að fá í sinn hlut 5-15% framkvæmdafjár. Samtök um betri byggð telja löngu tímabært að sveitarstjórnir á höfuðborgarsvæðinu sameinist um að taka með festu á skiptingu framkvæmdafjár íslenska ríkisins til vega.

2.6 Jákvæð samlegðaráhrif í samstarfi sveitarfélaganna - Átta sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu hafa í æ ríkari mæli tekið upp náíð samstarf í mörgum málaflokkum þar sem sameiginlegir hagsmunir eru augljósir. Þessi sveitarfélög búa í sameiningu yfir mikilli þekkingu og nægilega öflugum innviðum til að taka fulla ábyrgð á þessum málaflokki, sem snertir mikilverðustu hagsmuni meira en 200.000 borgarbúa. Samtök um betri byggð telja einsýnt að með sameiginlegri yfirtöku á svo mikilvægum og umfangsmiklum málaflokki skapist skilyrði fyrir auknu samstarfi á mörgum öðrum sviðum.

3.0 GREINARGERÐ:

3.1 Samtök um betri byggð telja það mikilvægt réttlætismál að þessi stjórnkerfisbreyting nái sem fyrst fram að ganga. Sanngirni krefst þess að horfið verði frá viðvarandi mismunun s.l. 60 ára við forgangsröðun framkvæmda og skiptingu sameiginlegra fjármuna.

3.2 Frá miðri 20. öld hefur í síauknum mæli verið beitt geðþótta og handstýringu við úthlutun vegafjár og annars framkvæmdafjár á kostnað ört vaxandi byggðar á höfuðborgarsvæðinu. Uppsafnaður vandi þar er nú orðinn gríðarlegur.

3.3 Vandinn birtist rösklega 200.000 íbúum höfuðborgarsvæðisins ma. daglega í umferðartöfum, mengun, streitu, óhöppum, heilsutjóni og slysum. Í Svæðisskipulagi höfuðborgarsvæðisins 2001-2024 er miðað við óbreytta skiptingu vegafjár og beinlínis reiknað með að þetta ófremdarástand haldi áfram að versna út skipulagstímabilið til ársins 2024, að afkastageta gatnakerfisins minnki, meðalhraði umferðar lækki og tímasóun og bifreiðakostnaður allra vegfarenda aukist verulega frá því sem nú er, langt umfram áætlaða fjölgun íbúa.

3.4 Sú stjórnkerfisbreyting, sem hér er mælt með, leiðir til einfaldari og skilvirkari verkaskiptingar ríkis og sveitarfélaga og til aukins sjálfsforræðis þeirra síðarnefndu. Hún færir okkur Íslendinga nær því ástandi, sem ríkir á Norðurlöndunum og víðast í Evrópu og Norður Ameríku, að um 70% opinberra framkvæmda og þjónustu sé á forræði sveitarfélaga í stað um 35% eins og nú er.

3.5 Stjórnkerfisbreytingin er í fullu samræmi við anda Ríó-sáttmálans að færa ábyrgð og þjónustu nær notendum. Hún leiðir til mikillar hagræðingar, betri nýtingar fjármuna og til aukinna gæða við skipulag, byggingu og viðhald umferðarmannvirkja.

3.6 Á höfuðborgarsvæðinu er nú þegar of mög mannvirki, sem eru vanhugsuð, illa hönnuð, óskilvirk, dýr og landfrek, þar sem arðsemi er lág og þar sem beitt er dreifbýlisláusnum, sem eiga ekkert erindi inn í þetta borgarbyggð. Að hluta má kenna fjárskorti um val á annars- eða þriðjaflokks láusnum.

3.7 Þessi stjórnkerfisbreyting gerir sveitarfélögum á höfuðborgarsvæðinu kleift að koma upp sameiginlegri Vegamálastofnun, sem sérhæfir sig í borgarlausnum í skipulagi og gatnagerð. Kerfisbreytingin mun hafa jákvæð samlegðaráhrif í samstarfi sveitarfélaganna á höfuðborgarsvæðinu.

3.8 Hún losar borgarsamfélagið við neikvæð áhrif af kjördæmapoti samgönguyfirvalda landstjórnarinnar, sem nú birtist m.a. í viðleitni til að festa fluvöll í Vatnsmýri í sessi og í ótækum skipulags- og umferðarlausnum, m.a. við þverun Kleppsvíkur og við færslu Hringbrautar.

Reykjavík 13.02.2012, f. h. framkvæmdastjórnar Samtaka um betri byggð
Gunnar H. Gunnarsson, Örn Sigurðsson